

Ezelsoor (*Stachys byzantina*)

Bij het maken van de illustratie bij deze aflevering stond ik voor een niet gemakkelijke opgave: hoe laat ik zien dat de Ezelsoor zo prachtig behaard is. Een beharing die in hoofdzaak het aanzien van deze bijenplant bepaalt. De stengels en de bladeren ervan gaan namelijk geheel schuil onder een dichte zachte grijze beharing. De moeilijke opgave heeft me er echter niet van weerhouden de plant in de serie bijenplanten op te nemen. Want in de lijst met die voortreffelijke informatie over bijenplanten, opgenomen in 'Honingwinning in relatie tot maatschappelijke aspecten' van A. Koster, staat de Ezelsoor als beste genoteerd van de vier daarin opgenomen *Stachys*-soorten.

140

Voor de tuin

Het geslacht Andoorn (*Stachys*) heeft soorten die over bijna de gehele wereld verspreid voorkomen. Het is met ongeveer 200 soorten het op twee na grootste geslacht van de Lipbloemenfamilie (Labiatae). Het oorspronkelijk areaal van de plant ligt in Zuid-West-Azië. In het wild kan ze soms een hoogte bereiken van 1 meter, maar in cultuur wordt ze niet hoger dan 50 cm. Ezelsoor is een geschikte plant voor de tuin en heeft zijn sierwaarde voornamelijk te danken aan de viltig behaarde bladeren. De plant is overjarig en bloeit van juni tot in augustus. De wortelbladen zijn gesteeld en elliptisch van vorm. De bloemen verschijnen aan het eind van stevige rechtopstaande bloeistengels. Langs de bloeistengel worden de bladen naar boven toe kleiner en zijn tenslotte ongesteeld. De plant heeft niet direct in het oog vallende bloemen. De deelbloeiwijzen staan in de oksel van schutbladen die, hoewel kleiner, veel gelijkenis vertonen met de overige bladen. De deelbloeiwijzen van twee tegenover elkaar staande bladen vormen samen een schijnkrans. De bloemkelk is geheel bedekt met een dikke harenvacht. De bloemkroon, roze-rood van kleur, heeft aan het begin de vorm van een buis, die maar net buiten de kelk uitsteekt. Daardoor is van de bloemkroon alleen maar het deel te zien dat uit een bovenlip en een onderlip bestaat. Aan de drie lobben van de onderlip is te zien dat deze in feite uit drie met elkaar vergroeide kroonbladen bestaat. Bij de bovenlip is dat minder duidelijk zichtbaar maar die is gevormd uit twee met elkaar vergroeide kroonbladen. De bloembuis heeft aan het begin, even boven het vruchtbeginsel, een krans met stijve korte haren. Kleine bezoekende insecten, die geen bijdrage

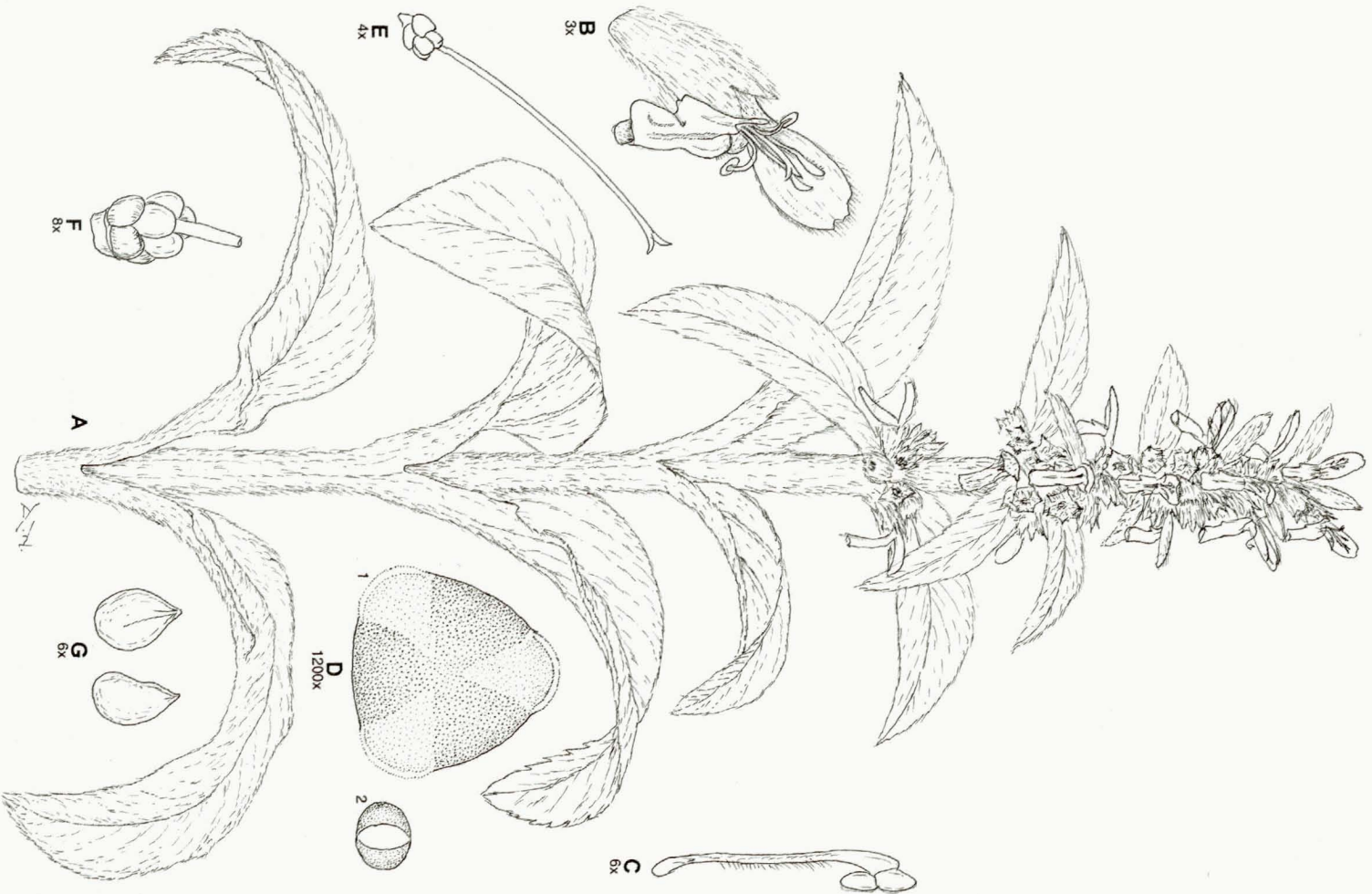
kunnen leveren aan de bestuiving van de bloem en die op de bloem nectar komen halen, kunnen vanwege de harenkrans moeilijk bij het nectarium komen. Dat ligt op een kussenvormige ring onder het vruchtbeginsel. De meeldraden, twee lange en twee korte, zijn op de bloemkroon ingeplant en liggen veilig beschermt tegen de bovenlip. De bloemen zijn proterandrisch. Eerst komen de meeldraden tot rijpheid en nadat het stuifmeel is vrijgekomen, gaat de stamper verder uitgroeien en worden de gevorkte stempels ontvankelijk voor stuifmeel. Bezoekende insecten landen op de onderlip en strijken tijdens het nectarpuren met de rugzijde tegen de geopende helmknoppen of, als de bloem in het vrouwelijk stadium verkeert, tegen de rijpe stempels. In dat laatste stadium zijn de twee korte meeldraden naar buiten gebogen. Het vruchtbeginsel bestaat uit vier los van elkaar staande lobben. De stijl staat daartussenin.

Wolbijen

De bloemen van de Ezelsoor zijn geliefd bij de honingbij om daar nectar en stuifmeel op te verzamelen. Maar als er wolbijen (*Anthidium manicatum*) op de bloemen vliegen, krijgen andere insecten niet veel kans voor een bezoek aan de bloemen. Meestal is er dan ook een mannetje wolbij in de buurt. Die vliegt regelmatig tussen de planten door, staat ook nu en dan stil in de lucht, en bewaakt zijn tijdelijk territorium tegen indringers. Hommels en andere bijen die in de buurt komen worden verjaagd en soms tot op een afstand van 25 meter achtervolgd. De vrouwtjes wolbijen vliegen op de bloemen en krijgen zo nu en dan een bezoek van het mannetje dat daarbij blijk geeft van zijn zorg voor het voortbestaan van de soort. Wolbijen gebruiken de beharing van de Ezelsoor en andere behaarde planten voor het bekleden van de nestholte. Ze geven de voorkeur aan roze bloemen. Zo kun je ze bijvoorbeeld ook aantreffen op de Hartgespan (*Leonuris cardiaca*) en het Bont kroonkruid (*Securigera varia*)

Vermeerdering

De Ezelsoor vermeerdert zich in de vrije natuur normaal door zaad. De vrucht bevat vier deelvruchtjes in de vorm van een nootje. Als tuinplant kan de vermeerdering behalve door zaad ook heel goed gebeuren door de plant te scheuren.

Ezelsoor (*Stachys byzantina*)

A boveneind bloeistengel met bloeiwijze; **B** bloem in het vrouwelijk stadium; **C** meeldraad; **D** stuifmeelkorrel (tricolpaat); **1** polair, **2** equatoriaal; **E** stamper; **F** vruchtbeginsel met nectarium; **G** nootjes.